

Rafael Gyllenberg

"ALLT MITT ÄR DITT"

— PREDIKAN I ABO DOMKYRKA VID ÖPPNANDET AV LÄSARET VID
 ABO AKADEMI DEN 10 SEPT. 1946 —

Inför det nya akademiska året har vi mött upp i den åldriga helgedomen. Låt oss för några ögonblick samla våra tankar kring ett ord i den kända liknelsen om den förlorade sonen.

Det var någonting som den äldre av de två bröder som liknelsen handlar om aldrig lärt sig. Han var en i många avseenden god son. Han var flitig och skötsam, och han var så hänsynsfull och anspråkslös, att han inte ens bjöd hem sina vänner för att inte behöva begära någonting för egen räkning av fadern.

Men, som sagt, det var en sak som han aldrig kommit under fund med. Han hade aldrig lärt sig förstå sin far. Han gick där med allehanda otrevliga komplex och trodde att fadern inte uppskattade honom. Han väntade att fadern skulle berömma honom och då och då som belöning för hans duktighet, ordna ett gästabad för honom och hans vänner. Då detta inte skedde, blev han bitter och förgrämd och inkrökt i sig själv. Först långt omsider kom det till en uppgörelse. Det var då den yngre brodern släpat sig hem efter sin misslyckade utflykt till främmande länder och fadern i sin glädje lät slakta den bästa gödkalven. I sin förbittring vräkte den äldre brodern då ur sig hur han i årtal slitit och försakat för faderns skull utan att ha fått någonting trevligt för det. Vi förstår att fadern

hade lust att säga, att det var det galnaste han hört, och kanske sade han det, fast Lukas återger hans ord i kortast möjliga form: "Men, min son, allt mitt är ditt". Det var det som sonen aldrig orkat fatta.

Liknelsen visar att Jesus inte gillade denna yngling. Enligt Lukas berättade han liknelsen enkom för att genom honom ge en åskådlig bild av de ständigt knorrande farisäerna. Men hans ord gäller lika mycket oss. Det har funnits och finns alljämt kristna som på pricken liknar denne äldre son. De tror att det är fromt att med surmulen uppsyn träla till Guds ära utan att våga glädja sig över hans värld, naturens skönhet, vetandets skatter, skapelsens rikedom och människoandens frihet och möjligheter. De har aldrig förstått vad det innebär att Gud skapade människan till sin avbild och satte henne att råda över alla hans händers verk. De begriper inte att de i alla avseenden är hans barn. "Allt mitt är ditt" kunde gärna stå som sammanfattningen av Guds faderliga frikostighet gentemot oss människor. Ingenting har han förvägrat oss. Han har gjort oss till sina medarbetare. Han har gjort oss nästan till gudaväsen för att vi skall kunna glädja oss över livet, delta i hans skapargärning, hänge oss åt vetenskap och konst. Det är inte hans mening att vi skall gå i vårt värv förgrämda

och inte våga ta hans värld i besittning. Det behövs inte alls, som somliga tror, ett kunskapens syndafall för att tränga in i den. Allt hans är vårt.

Jesu liknelse berättar om en som begrep detta, den yngre sonen. Medan han gick i det dagliga arbetet, såg han i fantasin främmande länder och underbara äventyr. Han måste ut för att pröva allt detta främmande och lockande. Han gick förtroendefullt till sin far för att tala om framtiden. Berättelsen är också på denna punkt mycket fåordig. Men det är svårt att låta bli att se det hela utspelas som en praktfull österländsk scen. Med ett leende och en äkta orientalisk generös gest säger fadern: "Allt mitt är ditt, min son." Och sonen ser leendet och hör de ljuvliga orden. "Det är mitt, det är mitt", jublar han, då han ilar i väg för att rusta till resan. I sin iver märker han inte att leendet och orden, på österländskt vis, samtidigt också döljer den talandes innersta tankar och känslor. Det hade varit värt att försöka en djuplodning av dem.

"Det är mitt." Den unge mannen besväras tydligen av inga hämningar. Hans grepp på livet är härligt okomplicerat. Han var ingen odugling. Han hade både företagsamhet och framåtanda. Det fanns goda skäl att vänta att han skulle förkovra sitt arv i det främmande landet. Att det gick på tok är en annan historia. Det har gått på tok för många soliga ynglingar av hans typ. Men den yttersta orsaken till katastrofen var nog den, att han inte utgrundade hemligheten i faderns ord vid uppgörelsen om arvet. Den äldre brodern missförstod fadern fullständigt: "Jag äger ingenting som jag kan kalla mitt i livet", menade han. Den yngre förstod mera, men ändå bara hälften: "Allt är mitt." Vilken möjlighet gav det inte att njuta av vetande och vishet, av skönhet och

hälsa, av kvinnlig fågring och kärlek och goda kamrater och vänner. Det var bara ett som han glömt, att han på faderns frikostighet bort svara med en lika utsökt österländsk hövlighet: "Allt mitt är ditt, min far." Det skulle ha gett honom ledtråden till hemligheten i faderns leende. Ty bakom alla livets lyckomöjligheter stod faderns gestalt. Det var släktleds samlade arv som han gick att realisera. Det låg nu i hans hand. Men det var ändå inte hans. Om han hade dragit ut i världen med ett tacksamt "Det är ditt, det är ditt, min far" i sin sång, så hade hans öde gestaltat sig annorlunda.

Ty ingen människa kan leva enbart för sig själv. Försöker hon det, så går hon under, eller också kommer hon till besinning och gör bättring, som den förlorade sonen. Det gäller lika mycket för vår tids individualister som för de gamla, av gemenskapstanken besjälade österlänningarna. Också förutsättningen för vårt vetande, vårt vetenskapliga arbete med dess stunder av ren glädje över de sanningar som går upp för oss, vårt akademiska liv i hävdvunna fria former, allt är frukten av generationers mödor, som vi trätt in i som arvtagare och arvskapare. Livet står inte till vårt godtyckliga förfogande — om vi vill leva det. Det består inte bara i en stor, rik gåva, utan i ett väldigt, underbart ansvar.

Alltså hade den äldre sonen ändå rätt? Alltså är det ändå bara tomma ord, det där om kristendomens radikala livsbejakelse? Ingalunda. Varför envisas man alltid att förknippa ansvaret med livsförnekelse? Som om ansvaret skulle kringgärda livet med massor av "Du får icke". Är inte ansvaret någonting som kan lovsjungas med lika jublande tunga som upptäckten av hela livet som en Guds gåva till oss? Är det inte just ansvaret som blottar livets verkliga vidd och

värde? Är det inte det som ger väsen och gestalt, bärighet och — existens åt jaget? Utan ansvar är det livshung- riga fröjderopet "Det är mitt, det är mitt" så ihåligt som någonting gärna kan vara. Det blir den stora lögnen, eftersom det utan ansvar inte finnes något jag, som varaktigt kan äga nå- got. Jaget utan ansvar är som en flat skiva, från vilken allt rinner av, men inte den skål som kan fyllas med tillvarons rikedom. Den förlorade so- men upptäckte det först då alla hans önskningar gått i uppfyllelse, men allt lika hastigt runnit ifrån honom, så att ingenting återstod. Då insåg han att man inte kan leva för sig själv. Skulle hans liv ännu ha en fortsättning, så var det i den gemenskap som ansvaret skapade. Och han steg upp för att be- ge sig till sin fader och säga honom: "Jag förstod inte den gången att allt mitt var ditt. Nu har livet lärt mig det."

Men liknelsen antyder ännu en tredje användning av det citerade or- det. Det är tydligt att Jesu missnöje med den äldre sonen inte beror bara på hans förvända förhållande till fa- dern, utan lika mycket på hans sätt att förhålla sig till den återvändande brodern. Fadern hade öppnat sin famn för denne sin son, och om hem- masonen nu hade varit av faderns vä- sen och hjärtelag, så hade han mot- tagit den förlorade och återfunna bro- dern med ett storsint: "Allt mitt är ditt, min broder." Detta ute- blev, och det visar att han trots alla goda egenskaper inte var sin faders äkta son. Att vara Guds barn bety- der, att man handlar på Guds vägnar, handlar som Gud själv. Den stora synden, som överskuggar alla andra, är att man skiljer sig från honom, gör sig till sin egen medelpunkt och bör- jar betrakta honom som sin konkur- rent. Så gjorde den äldre sonen, som gick och malde på tanken: "Ännu är

du husbonde, men vänta, en dag är det jag, och då skall jag veta att gott- göra mig för det som du inte låtit mig få."

Med denna inställning är den äldre brodern en företrädare för den mänsk- lighet som utgick ur syndafället, en ättling till Kain. Den mänskligheten existerar ännu. Det är det själviska småsinnets, hatets och krigets, mänsk- lighet. I den frodas avunden och räd- slan om det som är mitt. Dessa kän- slor utövar sitt inflytande överallt, ock- så på sådana områden där de inte alls borde få förekomma, såsom på veten- skapens och den andliga odlingens fält. I stället för gemensamt, osjäl- viskt sökande efter sanningen ser vi fruktan för att låta andra blicka in i ens upptäckter. Man förbehåller sig sina uppgifter och tvistar äregirigt om vem som först gjorde en i sig till och med alldeles obetydlig iakttagelse. Personlig fåfänga spelar större roll än den lidelse som borde uppfylla varje idkare av vetenskap, sanningssökandet för sanningens, icke för berömmelsens skull. På vetenskapens fält, om nå- gonstädes, borde det finnas rum för den stora frikostiga gemenskapen: "Allt mitt är ditt".

Vi har kanske inte alltid kommit att tillräckligt besinna hur enkelt det kristna budskapet är och hur klara de kristna kärnorden. Vår tid kräver ett socialt sinnelag. Men inget sådant krav kan formuleras enklare och ra- dikalare än i de ord som den äldre brodern — icke sade till den yngre. Vi har i dessa liknelsens ord på ett sätt den kortaste sammanfattningen av kristendomens väsen. De förkunnar en positiv syn på livet. De känner in- gen surmulenhet och missunsamhet, ingenting av det kristendomen ofta på- bördade tjatet om jorden som en nöd- vändig jämmerdal. Men samtidigt utvidgar de vår syn på det jordiska: Ingenting är vårt eget. Ingen jordisk

egendom, vare sig andlig eller materiell, står till vårt fullkomligt fria, själviska förfogande. Allt är vår himmelske faders. Men därför att det är hans, är det också vår broders. Och så radikalt är evangeliet att det säger, att det är vår broders också då han redan gjort slut på det som anfortrotts honom och därför inte har något rättsanspråk på en ny tilldelning.

Sådant är evangeliet, det glada budskapet. Mången tycker kanske, att det inte är så glatt. En rik yngling gick bedrövad bort, och fortfarande finns det de som inför dess konsekvenser anlägger den äldre broderns trumpna uppsyn. Men det förefaller ändå som om de senaste årens bittra öden lossat mammons grepp om människohjärtana. Det har knotats förvånande litet över de brutala skatterna, och trots dem har den frivilliga hjälpverksamheten slagit många rekord. I våra nordiska grannländer har vi mött en översvallande hjärtlighet, som med öppna händer delat med sig och i handling bekämt sig till det citerade bibelordet. Vi har dessa år verkligen lärt känna människor som inte tycks ha gjort annat än flödat över av uppfinningsriktighet, då det gällt att visa oss och andra nödställda bröder godhet.

Och nu riktas kravet på oss. Vi må ärligt medge att det är svårt att förverkliga i hela sin vidd på en gång. Men kan vi inte åtminstone göra början där det är lättast — i vår närmaste krets, i vårt akademiska arbete, i vår forskning och lärargärning, i vårt umgänge inom den särpräglade enhet, den mikrokosmos, som bär det gamla namnet universitas? Kunde broderskapets och välvillighetens ande genomtränga oss, så skulle många av de svårigheter som tiden belastar det vetenskapliga arbetet med övervinnas, trots bristerna i teknisk utrustning och ekonomiska resurser.

Men det ligger i själva uttrycket universitas att vi aldrig får stanna vid denna begränsning. Man har påpekat att de senaste årens händelser blottat hos mänskligheten avgrund djup, i vilka all utvecklingsoptimism störtat ned och uppslukats. Men där ordet "allt mitt är ditt", i kristen bemärkelse, börjat förverkligas, där finns det orsak till optimism. Där tar en utveckling vid för vilken ingen gräns kan dragas. Där finns möjligheten till en oändlig personlighetens tillväxt — i broderskap och gudomlig kärlek.

Rafael Gyllenberg.

ÅBO 1946

ÅBO TIDNING OCH TRYCKERI AKTIEBOLAG

